

## Примітки до розділу 6

1 Медушевский А.Н. Абсолютизм 16–18 вв. в современной западной историографии // Новая и новейшая история. — 1991. — №3. — С.30–43.

2 Трошинский Д. Записка Дмитрия Прокофьевича Трошинского о министерствах / Сообщ. А.Н.Попов // Сб. Российского исторического общества. — 1868. — Т.3. — С.49.

3 Власть и реформы: От самодержавной к советской России. — СПб., 1996. — С.89.

4 Булыгин И.А. Государственный строй в России в 18 веке // История Европы в 8 т. — М., 1994. — Т.4. — С.397.

5 Тези Катерини II були сформовані у таких, наприклад, твердженнях: «Государь есть источник всякой государственной и гражданской власти», «Нет лучшего образца, как самодержавие, ибо соединяет в себе силу закона и скорость власти одного». Див. докладніше: Вульф Л. Изобретая Восточную Европу: Карта цивилизации в сознании эпохи Просвещения. — М., 2003. — С.341.

6 Власть и реформы: От самодержавной к советской России. — СПб., 1996. — С.167.

7 Миронов Б.Н. Социальная история России периода империи (XVIII — начало XX вв.) — СПб., 2000. — Т.1. — С.123.

8 Власть и реформы: От самодержавной к советской России. — СПб., 1996. — С.172.

9 Федосов И.А., Довгих Е.В. Российский абсолютизм и демократия // Очерки русской культуры XIX века. — М., 2000. — Т.2: Власть и культура. — С.12.

10 Миронов Б.Н. Социальная история России периода империи (XVIII — начала XX в.). — СПб., 2000. — Т.2. — С.148.

11 Грибовский В. Государственное устройство и управление Российской империей. — Одесса, 1912. — С.27.

12 Когут З. Російський централізм і українська автономія: Ліквідація Гетьманщини 1760–1830. — К., 1996. — С.99.

13 Струкевич О.К. Україна-Гетьманщина та Російська імперія протягом 50–80-х рр. XVIII століття (політико-адміністративний аспект проблеми). — К., 1996. — С.27.

14 Максимович Г.А. Деятельность Румянцева-Задунайского по управлению Малороссией. — Нежин, 1913. — Т.1. — С.5.

15 Лише один Д.Трошинський був власником з 1795 р. Кагарлицького, Вербовецького і Хрептіївського староств, 1797 р. — сіл Верхньої Тишанки та Іскорець (2 тис. душ) Воронізької губернії (Дмитрий Прокофьевич Трошинский (1754–1829) // Русская старина. — 1882. — Кн.6. — С.645,647).

16 Брикнер А. История Екатерины Второй. — М., 1998. — С.554.

17 Когут З. Російський централізм і українська автономія: Ліквідація Гетьманщини 1760–1830. — К., 1996. — С.119, 123.

18 Тридцатилетие деятельности Черниговского городского обществен-

ного управління 1870–1901 г. с очерком истории г. Чернигова. — Чернигов, 1901. — С.LXXIV.

19 Мадариага И. Россия в эпоху Екатерины Великой. — М., 2002. — С.497, 502.

20 Каменский А.Б. От Петра I до Павла I: Реформы в России XVIII века: Опыт целостного анализа. — М., 2001. — С.487, 489.

21 Шандра В. Малоросійське генерал-губернаторство 1802–1856. — К., 2001. — С.155.

22 Полное собрание законов Российской империи. — СПб., 1835. — 2-е изд. — Т.9. — Отд. 1. — №6727.

23 Катерина II в указі від 3 серпня 1775 р. про ліквідацію Запорозької Січі різко засудила її прагнення володіти не лише завойованими землями, а й землями Новоросії, які козаки вважали «им издревле принадлежащими». Див.: Гайдамацький рух на Україні в XVIII ст.: 3б. док. — К., 1970. — С.562; Мадариага И. Россия в эпоху Екатерины Великой. — М., 2002. — С.573.

24 У Криму налічувалося більше 1500 мечетей, а земля, що належала духовенству, становила 25% усіх земельних багатств (Мадариага И. Россия в эпоху Екатерины Великой. — С.583).

25 Бармак М. Формування владних інституцій Російської імперії на Правобережній Україні (кінець XVIII — перша половина XIX ст.). — Тернопіль, 2007. — С.274.

26 Беккер С. Миф о русском дворянстве: Дворянство и привилегии последнего периода императорской России. — М., 2004. — С.26.

27 Шандра В. Генерал-губернаторства в Україні: XIX — початок XX ст. — К., 2005. — С.278–280.

28 На час смерті О.П.Безака 1869 р. із 7350 викупних актів не складеними залишалося лише 1553 (Воропонов Ф. Крестьянское дело в Юго-Западном крае: По личным воспоминаниям) // Вестн. Европы. — 1902. — Кн.9. — С.8).

29 Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. — К., 1994. — С.41. Шандра В. Формування бюрократії в Правобережній Україні (XIX — початок XX ст.) // Укр. іст. жур. — 2007. — №2. — С.155.

30 Уортман Ричард С. Властители и судии: Развитие правового сознания в императорской России. — М., 2004. — С.413.

31 1864 г., января 1. Положение о губернских и уездных земских учреждениях // Полное собрание законов Российской империи. — 2-е изд. — СПб., 1867. — Т.39. — Отд.1: 1864. — №40457. — Ст.92.

32 Лаптева Л. Е. Земские учреждения в России. — М., 1993. — С.61.

33 Згідно зі Статутом про службу від уряду права на державну службу позбавлялися іноземці, купці, особисті почесні громадяни, міщани й інші особи, що належали до податного стану, а також євреї та інші категорії з певними незначними обмеженнями.

34 1911 г., марта 14. О распространении действия Положения о земских учреждениях на Витебскую, Волынскую, Киевскую, Минскую, Могилевскую и Подольскую губернии // Собрание узаконений и распоряжений правительства. — СПб., 1911. — №48. — Ст. 419.

- 35 Цит за: Пажитнов К.А. Городское и земское самоуправление. — СПб., 1913. — С.113.
- 36 Ярцев А.А., Мацузато Кимитака. Земства в политической системе царизма: историографические вопросы // Земский феномен: Политологический подход. — Januagī, Sapporo, 2001. — С.15.
- 37 Там само. — С.35.
- 38 Шрейдер Г.И. Город и городовое положение 1870 года // История России в XIX веке. — СПб., [1908—1909]. — Т.4. — С.16.
- 39 Проведені напередодні реформи дослідження економічного стану міст із 595 обстежених міських поселень європейської Росії лише шоста частина могла претендувати на означення «промислових». На розвиток міського господарства витрачалося у деяких містах менше третьої частини міського бюджету, а в більшості — декілька десятків рублів. (Шрейдер Г.И. Город и городовое положение 1870 года // История России в XIX веке. — СПб., [1908—1909]. — Т.4. — С.11).
- 40 Кількість гласних залежало від розмірів населення кожного міста. Скажімо, у Чернігові на 1870—1875 рр. було 42 особи, а вже у 1891—1893 рр. — 72 (Тридцатилетие деятельности Черниговского городского общественного управления 1870—1901 г. с очерком истории г.Чернигова. — С.ХСVIII).
- 41 Карліна О.М. Організація міського управління в «заштатних» містечках Правобережної України в першій половині XIX ст. (за матеріалами Олики Волинської губернії) // Наук. Вісн. Волин. держ. ун-ту ім.Лесі Українки. Історичні науки. — 2007. — Вип.1. — С.175.
- 42 ЦДІАК України. — Ф.442. — Оп.38. — Спр.869. — Ч.І-ІІІ.
- 43 Власть и реформы: От самодержавной к советской России. — СПб., 1996. — С.385.
- 44 Перетц Е.А. Дневник (1880—1883). — М.; Л., 1927. — С.38.
- 45 Уортман Р.С. Сценарии власти: Мифы и церемонии русской монархии. — М., 2004. — Т.2: От Александра II до отречения Николая II. — С.462, 463.
- 46 Абрамов В.Ф. Объединения российских земств // Земский феномен: Политологический подход. — Sapporo, 2001. — С.134-135.
- 47 Шмурло Е.Ф. История России. 862-1917 гг. — М., 1997. — С.702-703.
- 48 Грибовский В. Государственное устройство и управление Российской империи. — Одесса, 1912. — С.171.
- 49 Миронов Б.Н. Социальная история России периода империи (XVIII — начало XX вв.) — СПб., 2000. — Т.2. — С.154.
- 50 Уортман Р.С. Сценарии власти: Мифы и церемонии русской монархии. — М., 2004. — Т.2: От Александра II до отречения Николая II. — С.564.
- 51 Від духовенства — 6, дворянства — 18, від кожного губернського земства по 1, Академії наук і університетів — 6, організацій торгівлі і промисловості — 12, Фінського сейму — 2 особи (Сенин А.С. Государственный Совет // Государственность России: Государственные и церковные учреждения, сословные органы: Словарь-справочник. — М., 1996. — Кн.1: А-Г. — С.278).
- 52 Высочайше утвержденные основные государственные законы // Российское законодательство X—XX веков. — М., 1994. — Т.9: Законодательство

эпохи буржуазно-демократических революций / Под общ. ред. О.И.Чистякова. — С.44-52; Медушевский А.Н. Конституционная монархия в России // Вопр. истории. — 1994. — №8. — С.41.

53 Киян М.Ш. Депутати від українських губерній та міст у Державній думі Російської імперії першого та другого скликань (1906—1917 рр.): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — Харків, 1998. — С.8.

54 Бурда І.О. Національне питання в Росії 1905—1907 рр. (на матеріалах Державної Думи першого та другого скликань): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. — К., 2004. — С.7.

55 Власть и реформы: От самодержавной к советской России. — С.544.

56 Там само. — С.554-555.

57 Там само. — С.597.